

Бондар М.В.

Описовий переклад як спосіб відтворення безеквівалентної турецької лексики в українських художніх перекладах

*Бондар Мар'яна Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент, докторант
Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, Україна*

Анотація. Статтю присвячено дослідженню специфіки описового перекладу турецької безеквівалентної лексики в українських художніх перекладах. Проаналізовано турецьку безеквівалентну лексику, визначено основні групи безеквівалентної лексики, з'ясовано специфіку описового перекладу (особливості тлумачення, структура подачі інформації, типові моделі контекстів, рівень інформаційної наповненості).

Ключові слова: переклад, безеквівалентна лексика, описовий переклад (експлікація, дескриптивний перифраз)

Питання відтворення у перекладному художньому творі національного колориту й духу, притаманного оригіналові, постійно перебувають у центрі уваги теоретиків і практиків перекладу (А. Федоров, Л. Бархударов, К. Чуковський, В. Виноградов, М. Рильський, О. Кундзіч, В. Коптілов, Р. Зорівчак, С. Влахов, С. Флорін та ін.), оскільки саме в перекладі взаємодіють власне лінгвістичні, етнопсихолінгвістичні та соціокультурні аспекти корелюючих мов. Проблеми відтворення національно-культурної специфіки першотвору безпосередньо пов'язані з вибором способів і прийомів передачі безеквівалентної лексики.

Одним із поширених способів передачі безеквівалентної лексики є перифрастичний (описовий) переклад. Цей спосіб передачі безеквівалентної лексики полягає в розкритті значення лексичної одиниці вихідної мови за допомогою розгорнутих словосполучень, які розкривають суттєві ознаки явища, яке позначається цією лексичною одиницею, тобто за допомогою її дефініції (визначення) на мову перекладу [1, с. 100-101; 5, с. 89-90; 7, с. 104-106].

У лінгвістичних працях вживаються також терміни "дескриптивна перифраза" (описовий зворот, за допомогою якого явище, предмет, особа, реалія називається не прямо, а описово, через характерні їй риси) [2, с. 104; 4, с. 53], "пояснювальний (описовий) переклад" [8, с. 31], "опис, пояснення, тлумачення" [3, с. 92]. Так, на думку С. Влахова і В. Флорина, "опис, пояснення, тлумачення" є підвидом (разом з родовою та видовою відповідністю, функціональним аналогом) приблизного перекладу, що "як підказує сама назва, не є адекватним, передає зміст відповідної одиниці не повністю, а що стосується національного й історичного колориту, то про нього читач може здогадуватися, лише якщо митець-перекладач зумів підказати це своїм вибором засобів вираження". Зазвичай, цим прийомом вдається передати наочний зміст реалії, але колорит частіше втрачається, тому що здійснюється заміна коннотативного еквіваленту. Опис, пояснення, тлумачення, як спосіб приблизного перекладу застосовується у тих випадках, коли немає іншого шляху: поняття, яке не може бути передане транскрипцією, доводиться просто пояснювати.

Експлікація або описовий переклад – це лексикограматична трансформація, при якій лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, експлікується її значення, тобто що дає більш-менш повне пояснення або визначення цього значення на мову перекладу [6, с. 415].

За допомогою експлікації можна передати значення будь-якого безеквівалентного слова оригіналу в перекладі. Недоліком описового перекладу є його громіздкість і багатослівність. Тому найбільш успішно цей спосіб перекладу застосовується в тих випадках, де можна обійтися порівняно коротким поясненням.

Мета дослідження – комплексний аналіз описового способу перекладу турецької безеквівалентної лексики в українських художніх перекладах. Досягнення поставленої мети можливе за умови виконання таких завдань: зробити вибірку турецької безеквівалентної лексики з українських художніх перекладів; визначити основні групи безеквівалентної лексики; з'ясувати специфіку описового перекладу. Матеріал дослідження – турецько-українські художні переклади (романи Р.Н. Гюнтекіна, О. Памука, Б. Карасу).

Проаналізувавши твори турецьких письменників, можна зробити висновок щодо високої частотності безеквівалентної лексики, яка представлена різними лексико-семантичними групами слів та здебільшого перекладається на українську мову шляхом транслітерації, транскрипції, калькування у поєднанні з описовим перекладом.

1. Імена відомих людей: Газі Ататюрк Мустафа Кемаль (1881-1938) – керівник національно-визвольної революції в Туреччині 1918-1923рр. Перший президент Турецької республіки (1923-1938); Мевляна – народна назва (слово перекладається як "наш учитель") відомого класика перської поезії, філософа-суфія Джалаледіна Румі (1207-1273). Після смерті Мевляни, його послідовники заснували суфійський орден "Мевлеві". "Прийди, прийди, хоч ким би ти був і яке лихо скоїв, усе одно прийди" – один із висловів Румі, яким керуються його послідовники; Селім Третій (1789-1807) – султан Османської імперії, один із перших керманічів цієї держави, що почали впроваджувати в ній реформи західного штибу; загинув унаслідок бунту яничарського корпусу, який намагався реформувати. При коментуванні імен відомих людей подається дата народження і смерті, сфера та вид діяльності, основні здобутки.

2. Топоніми: Діярбакир – місто на південному сході Туреччини на річці Тигр; Маніса – місто на південному заході Туреччини; Ерзурум – місто на північному сході Туреччини; Капалічарши – критий базар в історичній частині Стамбула; Халіч – затока Золотий Ріг. При перекладі топонімів, зокрема назв міст, островів пояснення може містити синонімічну назву та географічне розташування (Трабзон, Трапезунд – місто на північному сході Туреччини); з можливим уточнен-

ням місцезнаходження через інші географічні об'єкти (Текірдаг – місто в європейській частині Туреччини, на березі Мармурового моря; Токат – місто на півночі Туреччини в долині річки Єшіль-Ірмак; Бююкада – найбільший острів архіпелагу Кизиладлар (Принцеві острови), розташованого в північно-східній частині Мармурового моря). Іноді подається буквальный, дослівний переклад турецької назви: Кушадаси – букв. "пташиний острів"; Палац Топкапи – досл. "гарматні ворота"; Кизкулесі – досл. "дівоча башта"; Хасталар-тепесі – букв. "пагорб хворих"; Нішанташи – дослівно з турецької "цільовий камінь, мішень". Назви районів, кварталів супроводжуються важливим даними про цей район, квартал (Нішанташи – престижний комерційний квартал у центрі Стамбула; Бейоглу – квартал у європейській частині Стамбула, де зосереджене культурне життя міста), а також вказівкою на основні мікрорайони (Нішанташи – один з найбагатших кварталів Стамбула, де пролягає його найдорожча вулиця. Складається з мікрорайонів Тешвікіє, Мачка, Пантагалти і є частиною району Шішлі. Всі ці квартали будуть згадуватися у книжці далі; Бейоглу (або грецька назва, яку й досі використовують городяни – Пера) – район Стамбула, що включає квартали Галата, Каракьой, Тепебаші).

3. Учення, правила, норми, обов'язки мусульман: ільміхаль – учення про релігійні обов'язки мусульман; шаріат (араб. шаріа букв. – "правильний шлях") – система норм мусульманського права, а також релігійно-обрядових настанов і правил, що мають силу закону для мусульман. Основні джерела шаріату – Коран і Суна (доповнення до Корану, складена мусульманськими богословами VII-IX ст. з численних переказів про життя Магомета; харам (араб. заборонене) – комплекс обмежень і заборон, які накладаються на мусульманина. Супроводжується описовий переклад арабськими назвами та буквальный перекладом: шаріат (араб. шаріа – букв. "правильний шлях"); харам (араб. заборонене).

4. Мусульманські трактати та книги про пророків: мавалід – мусульманські поеми про народження пророка Мухаммеда; «Книга про стани та зупинки» (араб.) – середньовічний мусульманський трактат про життя після смерті; хадіс – в ісламі казання про висловлювання й вчинки пророка Магомета. Опис стосується джерела та його змісту з вказівкою на дату написання.

5. Аяті, сури Корану: сура "Аль-Ісра" – «Перенесення вночі», «Подорож уночі». Сура розповідає про дивовижне перенесення пророка Мухаммеда на небо. У ній найповніше представлені обов'язкові для виконання моральні норми Корану; сура «Аз-Зумар» – назва пов'язана з віршами 7 і 73, в яких вжито слово "зумар". У сурі тлумачаться дві риси, притаманні людині: коли вона знає біди, то звертається до Аллаха, просить про допомогу і благає прощення, коли ж Бог дарує милість і долю, забуває те, як просила це. Як бачимо, назва сури подається арабською та її український переклад, а потім іде розгорнутий коментар про зміст сури.

6. Священні для мусульман місця та дати: Курбела – священне для шиїтів місто, де в 680 р. солдати арабського халіфа Язіда ібн Мураві відрубали голову іма-

му Хусейну, онукові пророка Мухаммеда; Кибла – в ісламі – бік, куди спрямований погляд під час молитви, – в напрямку Кааби; хіджра – втеча Магомета з Мекки в Медіну, де була заснована перша мусульманська громада (622р.), вважається початком мусульманського літочислення. Типові контексти для описового перекладу цієї групи: "священний", "в ісламі", "для мусульман", "мусульманський".

7. Релігійні напрями, течії, ордени, секти: суфії – послідовники містичної течії в ісламі, суфізму, проповідують шлях до Аллаха (тарікат) через власне своєрідне трактування Корану та езотеричні практики, однією з яких є танок самаа, за мету життя ставлять злиття з Богом; Джеррахі – суфійський орден, заснований 3 століття тому в Стамбулі шейхом Джеррахі Нурал Діном (пом. У 1733). З другої половини XX ст. – поширений на Заході. Відгалуження ордену Халветі; дервіші – мандрівні суфії, послідовники містичного вчення "Тасаввуф", поширеного в ісламському світі. Проводили час у мандрах, старцюванні та постійних молитвах. Жили старцюванням. Якщо у дервіша з'являлось якесь майно, він мав роздати його людям. Прихистити дервіша вважалося за добру справу, оскільки вони несли слово Корану. Для спільних молитов та постування дервіші збиралися разом у текке (обителі) під наглядом шейха. Як бачимо, ця група характеризується найбільш розлогим коментуванням, оскільки ці назви відомі вузькому колу українських читачів.

8. Релігійні посади, звання: сейд – шанований титул мусульманина з роду пророка Мухаммеда; шейхульіслам – найвища духовна особа в Османській імперії; шейх – глава текке й суфійського ордену, наставник; кадій – суддя шаріатського суду; муфтії – мусульманський богослов, тлумач Корану, який дає висновки з юридичних і духовних питань; Магді (араб.) – той, що йде вірним шляхом. Згідно з мусульманськими есхатологічними поглядами, так називають людину, яка прийде для підтримки оновлення віри мусульман у дні, що передуватимуть Страшному суду. Він буде звичайною людиною, не спуститься з неба, як месія Іса (Ісус), але буде разом з ним встановлювати Царство Боже на землі. Вони усунуть насилля і несправедливість. В багатьох ісламських джерелах підкреслюється те, що Магді буде нащадком пророка Мухаммеда й розпочне свою діяльність одночасно з пришествям Даджала, який прийде для знищення ісламу. Магді разом з Ісою будуть боротися з ним, і Даджал зазнає поразки; ходжа – духовна особа, яка здобула освіту в медресе. Здебільшого ці слова арабського, іноді турецького походження, їх зміст розкривається через синонімічні словосполучення або через розгорнуті пояснення.

9. Культіві споруди: мусалл – місце в мечеті, де здійснюється обряд відспівування небіжчика; шерефе – балкони на мінареті, з якого муедзин закликає до молитви; ханака – з араб. обитель дервішів; суфійський монастир, осередок дервішів одного ордену. Окрім келій ханака мала трапезну, мечеть і медресе; текке – в давнину обитель і місце зібрання дервішів, ісламських містиків-суфіїв, які вели аскетичний бродяжницько-жебрацький спосіб життя; як і нині – центр суфійського ордену, нерідко – об'єкт паломни-

цтва; міхраб – ніша в мечеті, звернена в сторону Мекки як орієнтир для моління. Назва споруди, та її частин пояснюється в контекстах зі словом «місце», в яких розкривається функціональне призначення споруди та її частин

10. Елементи релігійного культу: азан (езан) – заклик до обов'язкової молитви в мусульман, який оголошує муедзин із мінарета; абдест – у мусульман ритуальне обмивання перед молитвою; хутбе, хутба – проповідь імама, яку він виголошує в мечеті на свята та в п'ятницю; сала – заклик до молитви перед намазом у п'ятницю або для здійснення похоронного обряду; джер – милостиня, яку збирають мулли під час Рамазану. Ця група характеризується чітко виробленими українською перекладацькою практикою дефініціями, які не надто розлогі, проте максимально інформативні.

11. Релігійні формули та кліше: "Бісмільлахіррахманіррахім" (араб.) – "В ім'я Аллаха, милостивого та милосердного" – релігійна формула (виголошується перед початком усякої справи); зікр (араб. "спомин") – ісламська духовна практика, яка полягає в численному вимовлянні молитовної формули, що містить ім'я Аллаха. Зікр нафісбат ("заперечення й підтвердження") полягає у вимові формули єдинобожжя "ля ілягі іль Аллаг" ("Немає нічого, гідного поклоніння, крім Аллаха"), де перші два слова є "запереченням" (нафі), а два останні слова "ілля Аллаг" – "підтвердженням" (ісбат). Релігійні формули та кліше часто наводяться з арабським відповідником та його значенням.

12. Свята: Шекер-байрам ("свято солодоців") настає одразу після мусульманського посту Рамадан; Рамазан (Рамадан) – назва 9 місяця мусульманського місячного календаря, найшановнішого місяця мусульман, що вимагає суворого дотримання посту. Саме в цей час ангел Джабриль (Гавриїл) передав пророку Мухаммаду перше божественне одкровення; Курбан Байрам – мусульманське свято закінчення хаджу, відзначається на десятій день 12 місяця за ісламським місячним календарем на згадку про жертвопринесення пророка Авраама; кина-геджесі – "ніч хни" – урочистий вечір, який влаштовують жінки в день весілля, та частіше за два дні до нього. Турецькі назви свят подаються з перекладом на українську мову, вказівкою на час проведення, та коротким описом особливостей святкування.

13. Ідеологія: кемалізм – турецька націоналістична ідеологія секуляризації та вестернізації суспільства, базована на ідеях першого президента турецької Республіки Кемалю Ататюрка. Звичайно, що ця група потребує стислого коментаря щодо основних принципів та положень.

14. Грошова одиниця: меджідіє – срібна монета в двадцять курушів; куруш – розмінна монета Туреччини; акче – дрібна монета, дирхем – міра ваги, яка дорівнює 3, 12 г. Основна інформація цієї групи слів – це матеріал, вартість та час, коли ця грошова одиниця була в обігу.

15. Ордени: орден Меджідіє був випущений за наказом султана Абдульмеджита в 1851 р., мав п'ять ступенів, і давали його за воєнні заслуги й важливі

діяння в релігійній сфері. Обов'язково зазначити назву, рік випуску, наявність ступенів, за які заслуги.

16. Адміністративні одиниці: вілайет – адміністративна одиниця: провінція, губернія, округ; махалле – квартал, район міста; ільче – адміністративна одиниця Туреччини, район. Пояснення через синонімічні назви "квартал", "район" тощо.

17. Партії: Народна партія – заснована 1923р. Мустафою Кемалем Ататюрком, першим президентом турецької республіки, з 1924р. – Народна-республіканська партія; Партія добробуту – заснована 1983р. Ісламістська фундаменталістська партія. Рішенням Конституційного суду Туреччини заборонена 16 січня 1998 р., після чого на її основі була сформована Партія доброчесності. Як бачимо, необхідні дані – назва, рік заснування та політичний вектор.

18. Організації: НРО – Національна розвідувальна організація Туреччини, в сучасному вигляді сформована 22 червня 1965р., найбільшим успіхом НРО вважається операція по захопленню лідера Робітничої партії Курдистану Абдулли Оджалана в лютому 1999 р. Назви організацій також супроводжуються інформацією про дату заснування та сферу діяльності.

19. Посади, військові звання: валі – начальник вілайета; каймакам – начальник повіту; мутасарриф – начальник округи; дефтердар – завідувач фінансової частини вілайета; кол-агаси – військовий чин у султанській армії, наступний після капітана перед майором (відповідав чину штабс-капітана в царській армії); чавуш – сержант, унтер-офіцер. Типові контексти для цієї групи слів: "начальник", "військовий чин", "завідувач".

20. Професії, види діяльності: калфа – підмайстер, економка, прислуга; ашчи-баши – кухар, букв.: головний кухар; хамал – чорнороб, що переносить вантажі; ескіджі – лахмітник, продавець старих речей, що також ремонтував їх та міг бути навіть чоботарем. Пояснюються шляхом синонімічних слів, словосполучень в українській мові.

21. Освітні заклади: рушдіє – перші чотири класи середньої школи в Оттоманській Туреччині; ідадіє – старші класи середньої школи в султанській Туреччині. Вказівка на класи, на школу, на час існування таких освітніх закладів.

22. Будівлі, споруди та їхні частини: джумба – вікно в старих турецьких будинках з ґратами, як жалюзі. Дивлячись у джумбу, самому можна залишатися непоміченим; мейхане – корчма, заклад харчування, де окрім наїдків подають алкогольні напої та грає музика; касаплар – м'ясні крамниці; геджекконду – незаконне помешкання, халуца, збита вночі таємно від міської влади; хамам – турецька громадська лазня. Наводяться синонімічні відповідники.

23. Транспортні засоби "долмуші" (маршрутки). Через синонімічні слова української мови.

24. Періодичні видання: "Saadet" ("Щастя"); "Акшам" ("Вечір"), газета "Хуррієт" (тур. – свобода) щоденна загальнонаціональна турецька газета, виходить масовим тиражем, журнал "Nayat" (тур. – життя). Турецька назва та переклад на українську мову: журнал "Tebliğ" (оповіщення; комюніке), газета "Mizrak" (Мизрак – спис).

25. Одяг: чаршаф – різновид чадри, легкого покриття, яким жінки-мусульманки закриваються з голови до ніг; дувак – вуаль, покривало нареченої, яке жених знімає шлюбної ночі; кавук – давній головний убір, на який намотувалася чалма; ферадже – верхня жіноча накидка, легка верхня одежина в Мевлеві; мінтан – верхня сорочка; бйорке – головний убір; тюрбан – чоловічий або жіночий головний убір, кюлах – головний убір; ельдірме – жіночий легкий верхній одяг; ентарі – вбрання схоже на довгу сорочку, що його носять замість халата; кушак – довгий турецький пояс за зразок козацького, яким обмотувалися довкола попереку. Описовий переклад здійснюється через родову назву "одяг", "головний убір". Типові контексти зі словами "схоже", "за зразок".

26. Страви: дьонери – м'ясо смажене на вертикальному вертелі, що обертається; леблебі – смажений горох; бьорек – вид печеної чи смаженої випічки; гюльбешекер – варення з пелюсток троянд; раки – турецька анісова горілка; салеп – гарячий напій, настояний на зозулинці; кадаїф – кондитерський мучний виріб із цукровим сиропом; бастурма – копчене, в'ялене м'ясо; кебаб – страва з жареного або тушкованого м'яса; баклава – тістечко ромбовидної форми з медом та мигдалем; бекмес – виноградний сік, виварений до густини меду. Переклад через родову назву "страва" та видову (напр., "м'ясна") або пояснення в тексті перекладу, без зносок: айран (напій на основі йогурту); кунжутні рулети, які ми називаємо "сімітами".

27. Предмети: марпуч – довга шкіряна трубка наргіле, по якій проходить дим; фалак – інструмент для покарання по босих ступнях. Часто використовувалися в Османській імперії для покарання боржників, злочинців та неслухняних школярів; міндер – подушка для сидіння на підлозі. Реалії, які відсутні в житті українського народу і потребують пояснення.

28. Звертання: ханим – дама, пані, ханим-ефенді – добродійка; бей-ефенді (а також ефенді або ефендім) – пан, добродій; абла – старша сестра; абаджийм – спотв. "абладжійм", тобто "люба сестричка"; ходжанім (розм.) – учителька, часто вживається як звертання; бай – пан, шанобливе звертання; челебі – шаноблива, ввічлива назва чоловіка, звертання, пан. Пояснюються через синонімічні українські слова.

29. Музичні інструменти: давул – великий барабан; уд – струнний щипковий інструмент; тамбур – шести-струнний музичний інструмент; саз – тюркський щипковий інструмент. Має грушовидний корпус і довгу шийку, зазвичай дві потрійні й одну парну струну. Типові контексти "музичний інструмент" та опис його характеристик.

30. Мистецтво: газель – вид східної пісні, віршована форма; тюркю – лірична пісня в турецькому фольклорі "сюлюс" – різновид почерку в арабському письмі; поезія дивану, відповідно: поети Дивану (від перс. "диван" – книга) – тут: класична течія османської поезії, представлена придворними поетами, що віршували, дотримуючись строгих канонічних форм та метричних правил, вироблених у середньовічній літературі мусульманського Сходу. Слова цієї групи також можуть супроводжуватися розлогими коментарями.

31. Літературні персонажі, міфологічні істоти: Лейла і Меджнун – імена закоханих; легенда про їхнє кохання, дуже популярна на Сході, лягла в основу поеми "Лейла і Меджнун" великого азербайджанського поета Нізамі (XII ст.); Шахміран – цар змії; Пері – фея, добрий дух, красуня; Зебані – ангел, що мучить у пеклі грішників; джин; Дев – у турецькому фольклорі та перській міфології злий дух, демон; Карагйоз і Хаджі-вада – герої турецького лялькового театру "Карагйоз", що виник у XVI столітті. В ньому головному героєві Карагйозу, який втілює народний гумор і кмітливості, протистоїть його постійний партнер горділивий і хвальковитий Хаджі-вада; Айдеде – назва місяця в турецькій міфології: Дідусь-місяць. Турецька література, міфологія маловідомі для українського читача і потребують пояснень.

32. Птахи: Чаликушу – букв. "чагарникова пташка", королік, дрібний лісовий птах із ряду горобиних. Через букввальний переклад.

33. Етимологія імен, прізвищ: Іпек – шовк, Ладжіверт – блакитний, Кадіфе – оксамит, Хіджран – розлука, душевна рана, Кара – чорний, Келебек – метелик, Зейтін – маслина, Лейлек – журавель, Заріф – витончений, Джумартесі – субота, Чаршамба – середа. Через переклад турецьких імен.

34. Ігри: чевган – гра в м'яч з ключками, верхи на конях. Через родові поняття "гра" та стислим описом її особливостей.

35. Лайливі слова: мерет – лайливе слово в турецькій мові, рівнозначне українському "йолоп"; гяур – невірний, не мусульманин; софти – принизлива назва духовних осіб або релігійних фанатів. Через відповідники в українській мові із зазначенням стилістичних особливостей лексичної одиниці.

36. Вигуки: Аман – о Боже!

Аналіз груп безеквівалентної лексики, значення якої при перекладі передається описово, дає можливість зробити певні висновки. Безеквівалентна лексика перекладається шляхом транскрипції, транслітерації або калькування і супроводжується описовим перекладом. Описовий переклад може оформлюватися як коментар у самій структурі вербального тексту або у вигляді зносок. Різні групи безеквівалентної лексики мають свою структуру коментування, типові контексти перекладу, різний рівень інформативності залежно від об'єкту тлумачення (знання українського читача, рівень ерудиції). Найбільш розлогих коментарів потребує релігійна лексика (здебільшого арабського походження), суспільно-політична лексика (назви партій та організацій), мистецтвознавча лексика тощо. Українські перекладачі вибудовують свою традицію в системі дефініцій безеквівалентної лексики, зокрема (антропоніми, топоніми, атрибути релігійного життя та ін.). Описовий переклад вживається не лише для відтворення номінативної інформації, а також для збереження у вербальній структурі тексту екзотичної одиниці для передачі турецького колориту.

Вивчення безеквівалентної лексики та способів її передачі є перспективним напрямом лінгвістичних досліджень, спрямованих на формування чіткої системи дефініцій, створення лексикографічних джерел, а також популяризацію надбань турецької культури та здобутків українського перекладознавства.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов / Бархударов Л.С. – М. : Международные отношения, 1975. – 237 с.
Barhudarov L.S. Yazyk i perevod. Voprosyi obschey i chastnoy teorii perevodov [Language and translation] / Barhudarov L.S. – M. : Mezhdunarodnyie otmosheniya, 1975. – 237 s.
2. Виноградов В.С. Лексические вопросы перевода художественной прозы / В.С. Виноградов. – М. : Изд-во МГУ, 1978. – 174 с.
Vinogradov V.S. Leksicheskie voprosyi perevoda hudozhestvennoy prozy [Lexical questions of the translation of the literary prose] / V.S. Vinogradov. – M. : Izd-vo MGU, 1978. – 174 s.
3. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин; под ред. Вл. Россельса. – М. : Международные отношения, 1980. – 352с.
Vlahov S. Neperevodimoe v perevode [Untranslatable in the translation] / S. Vlahov, S. Florin ; pod red. Vl. Rosselsa. – M. : Mezhdunarodnyie otmosheniya, 1980. – 352s.
4. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) / Зорівчак Р.П. – Львів : Вид-во при Львівськ. держ. ун-ті, 1989. – 214 с.
Zorivchak R.P. Realiya i pereklad (na materialy anhlomovnykh perekladiv ukrayins'koyi prozy) [Realia and translation] / R.P. Zorivchak. – L'viv : Vyd-vo pry L'vivs'k. derzh. un-ti, 1989. – 214 s.
5. Катцер Ю. Письменный перевод с русского языка на английский / Ю. Катцер, А. Кунин. – М. : Высшая школа, 1964. – 408 с.
Kattser Yu. Pismennyiy perevod s russkogo yazyka na angliyskiy [Written translation from Russian into English] / Yu. Kattser, A. Kunin. – M. : Vysshaya shkola, 1964. – 408 s.
6. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение : учебное пособие / Комиссаров В.Н. – Москва: Изд-во «ЭТС», 2002. – 424 с.
Komissarov V.N. Sovremennoe perevodovedenie : uchebnoe posobie [Modern translation studies] / Komissarov V.N. – Moskva: Izd-vo «ETS», 2002. – 424 s.
7. Латышев Л.К. Технология перевода : учебное пособие по подготовке переводчиков / Латышев Л.К. – М. : МВИ ТЕЗАУРУС, 2001. – 280 с.
Latyishev L.K. Tehnologiya perevoda : uchebnoe posobie po podgotovke perevodchikov [Technology of the translation] / Latyishev L.K. – M. : MVI TEZAURUS, 2001. – 280 s.
8. Томахин Г.Д. Реалии-американизмы / Г.Д. Томахин. – М. : Высшая школа, 1988. – 240 с.
Tomahin G.D. Realii-amerikanizmy [American realias] / G.D. Tomahin. – M. : Vysshaya shkola, 1988. – 240 s.

Bondar M.V. The descriptive translation of the Turkish non-equivalent lexis in the Ukrainian literary translation

Abstract. The article studies the specifics of descriptive translation of the Turkish non-equivalent lexis in the Ukrainian literary translation. Non-equivalent lexis is analyzed, the main groups of non-equivalent lexis are clarified specifics of descriptive translation (interpretation features, structure of information, the typical model contexts, level of the informational content).

Keywords: translation, non-equivalent lexis, descriptive translation (explication, descriptive paraphrase)

Бондарь М.В. Описательный перевод как способ отображения безэквивалентной турецкой лексики в украинских художественных переводах

Аннотация. Статья посвящена исследованию специфики описательного перевода турецкой безэквивалентной лексики в украинских художественных переводах. Проанализирована турецкая безэквивалентная лексика, определены основные группы безэквивалентной лексики, выявлена специфика описательного перевода (особенности толкования, структура подачи информации, типичные модели контекстов, уровень информационного наполнения).

Ключевые слова: перевод, безэквивалентная лексика, описательный перевод (экспликация, дескриптивный перифраз)